

תגובות ל- בעית חיל-הרגלים בהגנה

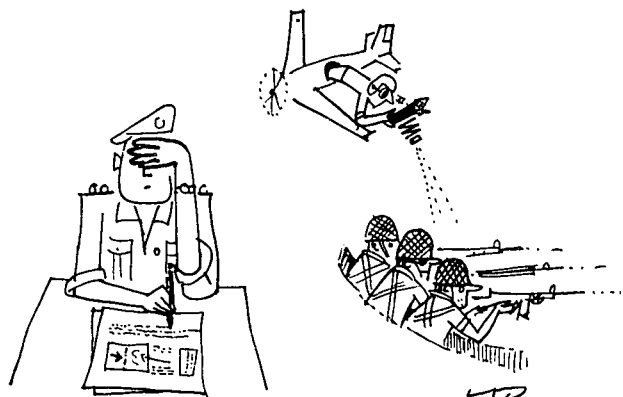
„הכללים הישנים” - תוקפם טרם כג

סרן א. יזהר

להשהות ולהטריד — אלא גם להילחם. את יישומה של שיטה זו בתנאי קרקע שונים הדגים הכותב בארבעה מרשמים. הצעתי לקוראי מאמר זה, לפתוח מחדש את חוברת „מערכות” קצ”ג ולעין בה תוך קריאת הדברים שלהלן. ברצוני להעיר מספר הערות, לשיטה שהציע סא”ל מ. ניר, המבטלות לדעתי את יתרונותיה כפי שמבינם הכותב. כנראה התעלם הכותב מכמה עקרונות, חוקים וכללים יסודיים.

הגורם שנשכח - אפקד האויב

המחבר מדמה את שיטתו למארב בקנה-מידה גדול, העשוי לגרום הפתעה טקטית מסוימת לתוקף והעשוי לאפשר יתר יוזמה ותוקפנות לחיל-הרגלים המגן. טענתו — הפתעה פירור שה, שהתוקף לא ידע על קיומו של קו עיקרי וירכז את אשו ומאמצו על הקו הקדמי, כך, שבשלב מאוחר יותר יאלץ לפתע להיכנס לקרב עם מגן עיקש, אשר כוחו לא עורער על-ידי האש המכינה. הפתעה זו תושג, כיון שתצפית הקרקע הנייחת של התוקף לא גילתה את הקו העיקרי. עד כאן ברור



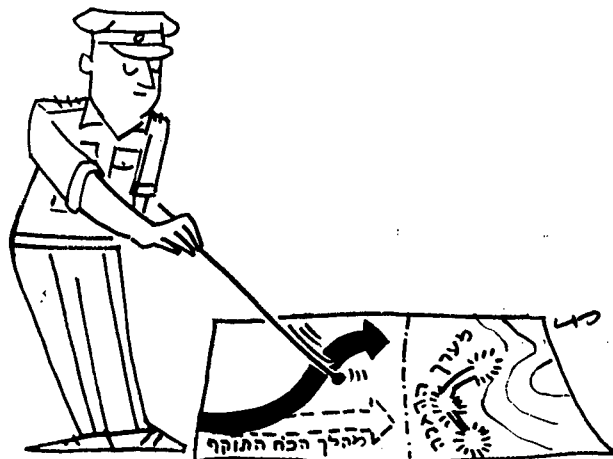
מאז מפלת צרפת ב-1940, כאשר הוכתם שמו של הפיקוד הצרפתי העליון של אותם ימים בגלל שמרנותו וקשיחותו המחשבתית — נזהרים אנשי צבא מפני תו השמרנות כמפני אש. פירותיה (מן הבחינה הצבאית הטהורה) של זהירות זו ידועים, ואין טעם לחזור ולמנותם. אך לעתים קורה, שבמהלך החקירה לעדכון ולהתאמת המבנה של גופי-צבא ושל שיטות-לחימה לכלי-נשק חדשים ולשיטות לחימה חדשות של האויב הצפוי, נוצרות הפרזות מיותרות בזהירות זו.

הפרזה מעין זו מצאתי במאמרו של סא”ל מ. ניר — „בעית חי”ר בהגנה” („מערכות” קצ”ג). במאמרו מציע הכותב לשנות את השיטה המקובלת של הגנת חיל-הרגלים — שיטת המערך ההיקפי — המסתייעת באלמנטים של שריון (ויתר הכלים בכינון ישיר), בארטילריה ובהנדסה — ולעבור לשיטה חדשה, שעיקרה הערכות הכוח המגן בקו הקדמי ובקו העיקרי (ול-עתים גם בקו העורפי*). להצדקת שיטתו מתבסס הכותב על עוצמת האש, הדייק וכוח החדירה של כלי הנשק המודרניים. בתנאים בהם יעמוד צה”ל מול אויב העדיף בכמות אמצעי הלחימה, בעיקר אם הגנתו חפונה, יסבול המגן אבידות כבדות מאשו המכינה שטוחת-המסלול ותלולת-המסלול של התוקף. לאחר האש המכינה לא יהיה החי”ר המגן מסוגל להדוף הסתערויות. לפיכך יש למקם בקו הקדמי בעיקר כוחות המצור ידים בנשק נ”ט ובנשק אוטומטי ארוך-טוח. לעומת זה, את הקו העיקרי, המתבסס על חי”ר ועל כלים קצרי-טוח (300 מ’), יש למקם כך, שלא יוכל להיות מועסק או נצפה מן הקרקע, מטוח העולה על אותם 300 מ’. הקו הקדמי ישמש כ„עיניים” לקו העיקרי, אך תפקידו יהיה, להבדיל ממוצב-חזק, לא רק

* מה שכונה במאמרו של סא”ל מ. ניר כ„קו קדמי”, „קו עיקרי” וכו’, אינו אלא גירסה שונה מן המקובל של „מערך קדמי” ו„מערך עיקרי”, המערכת שינתה את המינוח, כדי לא לבלבל את הקוראים — המערך.

היגיון. אך אם נוסיף לכך את תצפית הקרקע הניידת (סיירי-רגלים וממונעים), את תצפית-האוויר ואת נסיונו של האויב אחר התנגשות אחת או יותר, אין השיטה עומדת בפני הביקורת. תמוה הדבר, מדוע אין המחבר מזכיר במאמרו את תצפית האוויר. גם בקרב נייד, במרוצת התקפות והתקפות-נגד — והמדובר בסדרי גודל יחידתיים ועוצבתיים — אין המהלכים נעשים בקצב של חצי שעה למהלך. המפקד התוקף יכול לעלות למטוס קישור; הוא יכול לקבל אינפורמציה מפי סיירי-אוויר; ניתן לספק לו תצלום-אוויר מעודכן; ביכולתו

ההגיון. אך אם נוסיף לכך את תצפית הקרקע הניידת (סיירי-רגלים וממונעים), את תצפית-האוויר ואת נסיונו של האויב אחר התנגשות אחת או יותר, אין השיטה עומדת בפני הביקורת. תמוה הדבר, מדוע אין המחבר מזכיר במאמרו את תצפית האוויר. גם בקרב נייד, במרוצת התקפות והתקפות-נגד — והמדובר בסדרי גודל יחידתיים ועוצבתיים — אין המהלכים נעשים בקצב של חצי שעה למהלך. המפקד התוקף יכול לעלות למטוס קישור; הוא יכול לקבל אינפורמציה מפי סיירי-אוויר; ניתן לספק לו תצלום-אוויר מעודכן; ביכולתו



לשלוח סיור ממונע, מצויד ברדיו, ולהפעיל באינטנסיביות את כל מנגנון המודיעין העומד לרשותו — וביכולתו אף להסתייע במודיעין של יחידות אחרות ומפקדות ממונות. מספיק שידע על קיומם של שני הקוים ועל חלוקת אמצעי הלחימה בינם, ולוא גם ידיעה בלתי מפורטת, כדי שיוכל להכין תכנית הולמת. השיטה המוצעת מניחה ביסודה שמפקד הכוח התוקף אינו יודע לנצל את כל האמצעים והשיטות שברשותו לשם השגת אינפורמציה. הנחה זו מסוכנת למדי גם כשמיישמים אותה לגבי יריביו הקונקרטיים של צה"ל. ההנחה המנוגדת מציאותית יותר.

הסתערות בשלב אחד

אם אנו מניחים, שבשלב מסוים ידע התוקף, שהמגן ערוך בשני קוים — אין למגן כל סיכוי להחזיק מעמד ולמלא את משימתו. ממאמרו של סא"ל גיר וממרשמי ברור, שבדרך-כלל לא יהיה קשר-עין בין הקו הקדמי לקו העיקרי; כלומר — לא יהיה סיוע-הדדי באש שטוחת-מסלול. פירוש הדבר: ביטול עקרון ההקפיות ופיצול כוח מוזיק. במצב זה יכול אף מפקד סכימטי ובינוני בצבא המצרי לעלות עם כל כוחו על הקו הקדמי ולכבשו בהסתערות משולבת של חי"ר ושריון, כשהוא נהנה מעדיפות מכרעת. את כוח החי"ר שבקו העיקרי הוא יכול לנטרל באותו זמן באמצעות ארטילריה, שאשה תבוקר מן האוויר או מן האגף (בכך נמחק יתרון נוסף של השיטה המוצעת). לאחר חיסול הקו הקדמי, שלא השהה אלא נלחם (זאת אומרת — התגונן בפני הסתערות), יוכל התוקף לקרב בבטחון יחסי את בסיס האש שלו אל הקו העיקרי ולחזור. שנית על כל שנעשה בקו הקדמי. יש לזכור, שאמצעי

השם החיוני

במרשמים המצורפים למאמר נראה התוקף, כשהוא קרב ישר אל הקו הקדמי — כהולך להטיח ראשו בכותל. בדרך כלל תענוג זה אינו מובטח לנו. גם במהלך תכנונה והגשמתה של התקפת-נגד ניתן להחליט על התקפה מהאגף או מהעורף ולבצעה. במקרה זה צפוי הקו העיקרי, קו החי"ר, להיות מותקף ראשון על-ידי צות-קרב של שריון וחי"ר, והתוצאות ברורות. מערך לא-היקפי ניתן למקם רק על פרט נוף שאינו ניתן לאיגוף ולעקיפה; כלומר — נשען באגפיו על מכשולים בלתי עבירים לרכב או על יחידות שכנות. רק לעתים רחוקות נמצא, בבואנו להיערך להגנה חפוזת, פרט נוף אידיאלי כזה, ויחידות שכנות המסוגלות לחפות על אגפנו. ליחידה מוצנחת, עד לשלב החבירה, אין בכלל יחידות שכנות. אם ניקח את היערכות הכוח המוצנח בחיתלה כדוגמה, הרי יכול היה כוח שריון מצרי, לוא עבר מן הציר המרכזי, לתקוף את מתחם הצנחנים מכל כיוון שהיה ברצונו. סבורני, שכל המכיר את פני השטח שם יסכים אתי.

כוח מוצנח וכוח שהבקיע מערך וחדר לעומק מצויים לתפוס יעד מסוים, שהחזקתו תאפשר ליתר הכוחות למלא את משימתם או תקל על מילוייה. הדוגמה האופינית היא תפיסת צומת תעבורה כלשהו, מעבר הרים, גשר וכיוצא באלה. הדבר הראשון שיעשה המפקד המגן: ימצא את פרט הנוף, שהחזקתו תאפשר לו לבצע את המשימה, כלומר — ימצא את השטח החיוני. להניח מראש, שפרט נוף זה יהיה ניתן לגישה רק מכיוון אחד, הוא דבר בלתי מתקבל על הדעת.

תגבור על-ידי טנקים

אפשרות תגבור הקו העיקרי על-ידי הקו הקדמי ולהיפך מצטמצמת לטנקים בלבד. כבר ראינו, שמבחינת אש הארטי-לריה אין הבדל בין השיטה המוצעת לבין השיטה המקובלת, אם ידועה היערכות המגן בקוים כללים. גם הטנקים הנעים מקו לקו יתגלו לתותחני הטנקים המוצבים בבסיס האש, בשלב זה או אחר, ומהירותם תקטן בשל הצורך לנוע

מסקנות

מסקנת דברי: לשיטת ההגנה ההיקפית, עם פל מגבלותיה, עדיין אין תחליף נאות. הגנה היקפית ינקוט צבא, שאין ביכולתו להרוזת את השטח בכוח-אדם, באמצעי לחימה וב-מכשול מלאכותי.

צבא כזה הוא צה"ל. משום כך מחדירים בנו, שמערך ההגנה חייב להיות ממוקם על פרט נוף, המכריח את האויב לתקפו, משום שהוא חוסם במישרין את דרך האויב או שהוא מאיים על אגפו, על ערפו ועל קוי תחבורתו. מבחינה עקרונית אין קצב הקרב, אף היותר מהיר, משנה זאת. בפני המגן עומדת הברירה בין מענה מושלם לאפשרות פתוחה אחת בלבד של התוקף, לבין מענה בשלב הראשון לכל אפשרות ומידת גמי-שות המאפשרת התאמת המערכת לתנאים משתנים. לדעתנו, יש להעדיף את האחרונה. אפשר לקבל את שיטתו המוצעת של סא"ל ניר כתחבולה אחת מני רבות, שהתנאים להגשמתה עלולים להיוצר ועלולים שלא להיוצר. בשום פנים ואופן אין לראות בה שיטה של קבע.

ב"רגליים". מלבד זאת: במידה שהקו העיקרי יותקף ראשון, עלולים הטנקים לא להגיע בזמן או לא להגיע בכלל, כיון שאין הם תחת ידו של מפקד הקו העיקרי, ועל-פירוב נוצרת סתימה בצינורות השליטה והתקשורת.

עוצמת המערך ההיקפי

המערך ההיקפי אינו חסר אונים כנגד בסיס האש של התוקף כפי שמנסים להציגו. אם מטרת המגן אינה להשמיד את בסיס האש, אלא להקטין ככל האפשר את דיוק קליעותיו (וזה מספיק כדי לשמור על הכוח מפני השמדה), יש בידו אמצעים מספר להשיג זאת. החל מרמה פלוגתית ומעלה נמצאים בידיו כלי נשק תלולי-מסלול, שטוחם מגיע לבסיס האש של התוקף. כלים אלה מסוגלים למסך בעשן את שדה הראיה של בסיס האש, להמטיר עליו פגזים נפצים, כדי לפגוע בכלי הנשק מחוסרי השריון, ופצצות זרחן — העלולות להצית טנקים מספר ולסכן בהצתה את השאר. שימוש מושכל באמצעים אלה יביא ללא ספק להסטת הכיוון בכמה אלפיות. אין צורך ביותר מזה.

כּוּן הַלוּחַ הַצְבָּאִי



בליכ ה-8 — 7 ביוני 1941 לפני 25 שנה חלה ההשתתפות הלוחמת-בפועל הראשונה במלחמת-העולם השניה של מתנדבים יהודיים כנוף מאורגן (קדמה לכך השתתפו-תם ביחידות-עבודה צבאיות — „חיל-הפיונירים" הבריטי — ובחילות מקצועיים בזירות צרפת, יון ומצרים). גייסות בעלות-הברית — ובעיקר גייסותיה של בריטניה, המעצמה היחידה שהוסיפה אז להילחם בברית הנאצית-הפשיסטית — הקדימו את הסכנה החמורה הצפויה מצפון, ונכנסו ללבנון ולסוריה, שהיו בממשל צרפתי-וישאי. בגזרה הלבנונית פעלה דיביזיה אוסטרלית; אך את החוד בחבורות-הסיור שהקדימו את הגייסות, חדרו לעומק המערך-הקדמי הצרפתי, תפסו מוצבי-משמר וניתקו נתיבי-תנועה, היוו מתנדבים ארצי-ישראליים — שליחי הכוח המזוין הלוחם של הישוב היהודי המאורגן. היתה זו ראשית פעילותו של הפלמ"ח („פלוגות-המחץ" של ארגון-ה„הגנה" בארץ-ישראל) ההולך-ומוקם. ביחוד נודעה פעולת קבוצתו של משה דיין, שגם זכתה להישג חשוב וגם עמדה, בודדה ומכותרת, בקרב ממושך. שופרות-הפרסום הברי-טיים הרשמיים שטטשו והשכיחו אז, „מטעמים מובנים", פעלם זה של מת-נדבי הישוב; כשם שהעלימו — אולי ביתר הצדקה „בטחונית" — את הנסיון הנועז, ימים מספר קודם-לכן, של „קבוצת ה-כ"ג", שהפליגה בסירתה בשלהי מאי מחיפה, על-מנת לחבל בבת-הזיקוק בטריפולי.



אכן, על מאזני הראיה-ההיסטורית יישקלו מעשים ונסיונות אלה מלוא משקלם הסגולי; רב היה ערכם בפ-לוס הדרכים — וגיבוש היכולת — לקראת שנות המאבק המזוין והקמת צה"ל.